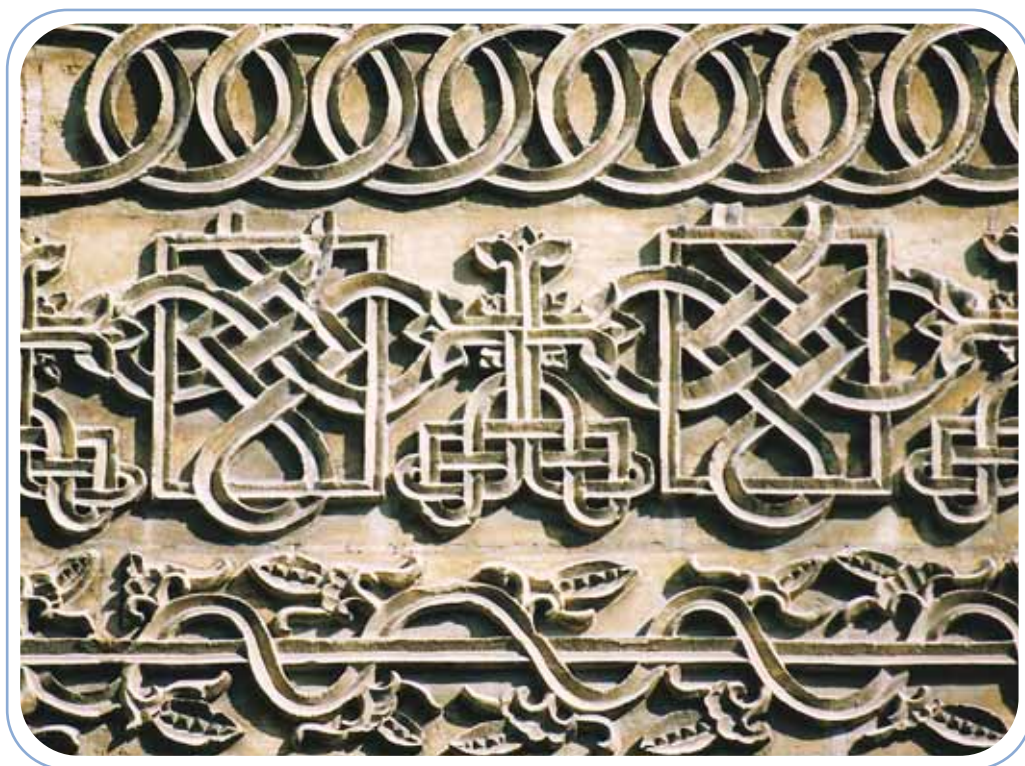

Mănăstirea Sfintii Trei Ierarhi

Album tipărit cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului Părinte Teofan,
Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

DOXOLOGIA

2011

Cuvânt înainte

Cea mai frumoasă ctitorie a lui Vasile Lupu Voievod, adevărată simfonie a artelor în rugăciune, Mănăstirea „Sfinții Trei Ierarhi” a fost ridicată de către bine-credinciosul voievod între anii 1637–1639, reflectând aspirația acestuia spre lumea bizantină, combinând structuri și forme tradiționale cu materiale prețioase și o decorație fastuoasă. Numind biserica „sfântă rugă”, așa cum indică inscripția de la intrare, credinciosul voievod își exprimă dorința ca frumusețea unică a bisericii ce aduce bucurie ochilor, să ajute dorului de rugăciune pe care, preoții, monahii și credincioșii, sunt chemați să o înalțe în fiecare zi pentru ctitori, „pentru pacea lumii, pentru mântuirea sufletelor”.

Mitropolitul Varlaam a sfințit acest sfânt locaș la data de 6 mai 1639, iar doi ani mai târziu, în ziua de 13 iunie 1641 aici au fost așezate moaștele Sfintei Cuvioase Parascheva. Racla cu cinstitele moaște a fost transportată de la Constantinopol cu o corabie pe Marea Neagră, fiind însoțită de trei mitropoliți greci; Ioanichie al Heracleei, Partenie al Adrianopolului și Teofan al Paleopatrii. Ajungând la Galați, apoi la Iași, au fost întâmpinate de Vasile Vodă Lupu, de mitropolitul Varlaam și de episcopii de Roman și Huși, de cler și de credincioși. În prezent sfintele moaște se află în Catedrala Mitropolitană din Iași, nișa din biserica Mănăstirii „Sfinții Trei Ierarhi” adăpostind acum racla cu moaștele Sfântului Ierarh Vasile cel Mare, primite în dar de voievodul Vasile Lupu la 1650. Confiscate de autoritățile timpului în 1975, moaștele marelui ierarh au fost readuse la Iași pe 28 decembrie 2000.

În 1640, la ctitoria lui Vasile Lupu era instalată prima tipografie din Moldova, a cărei presă tipografică era adusă de la Kiev, unde aveau

sa fie tipărite Cazania românească a Mitropolitului Varlaam, masivul său tratat despre cele Șapte Taine ale Bisericii, Răspunsul la Catehismul calvinesc, precum și Pravila lui Vasile Lupu, prima antologie de legi a Moldovei. În aceiași ani, Domnitorul Vasile Lupu a pus bazele Colegiului de la Trei Ierarhi, prima instituție de învățământ românesc din Moldova, organizată după modelul Academiei kievene. La sfârșitul secolului al XIX-lea, în chiliile de la Trei Ierarhi încă mai funcționa Colegiul vasilian, sub numele de Școala Normală Vasile Lupu. În 1874, din comisia de examinare a școlii făcea parte și marele poet român Mihai Eminescu, care a locuit un timp într-una din chiliile mănăstirii.

Tot aici s-au desfășurat, în 1642, dezbaterile teologice pan-ortodoxe care s-au finalizat prin a aproba Mărturisirea Ortodoxă alcătuită de Petru Movilă, mitropolitul Kievului, eveniment rămas în istorie sub denumirea de *Sinodul de la Iași*. Peste timp, în 1888, paraclisul aflat în Sala Gotică, care adăpostea temporar racla Sfintei Cuvioase Parascheva, a fost martorul celei mai cunoscute și uimitoare dintre faptele minunate ale sfintei, ale cărei moaște nu au fost atinse de puternicul incendiu din noaptea de 26 spre 27 decembrie, deși totul în jur a ars.

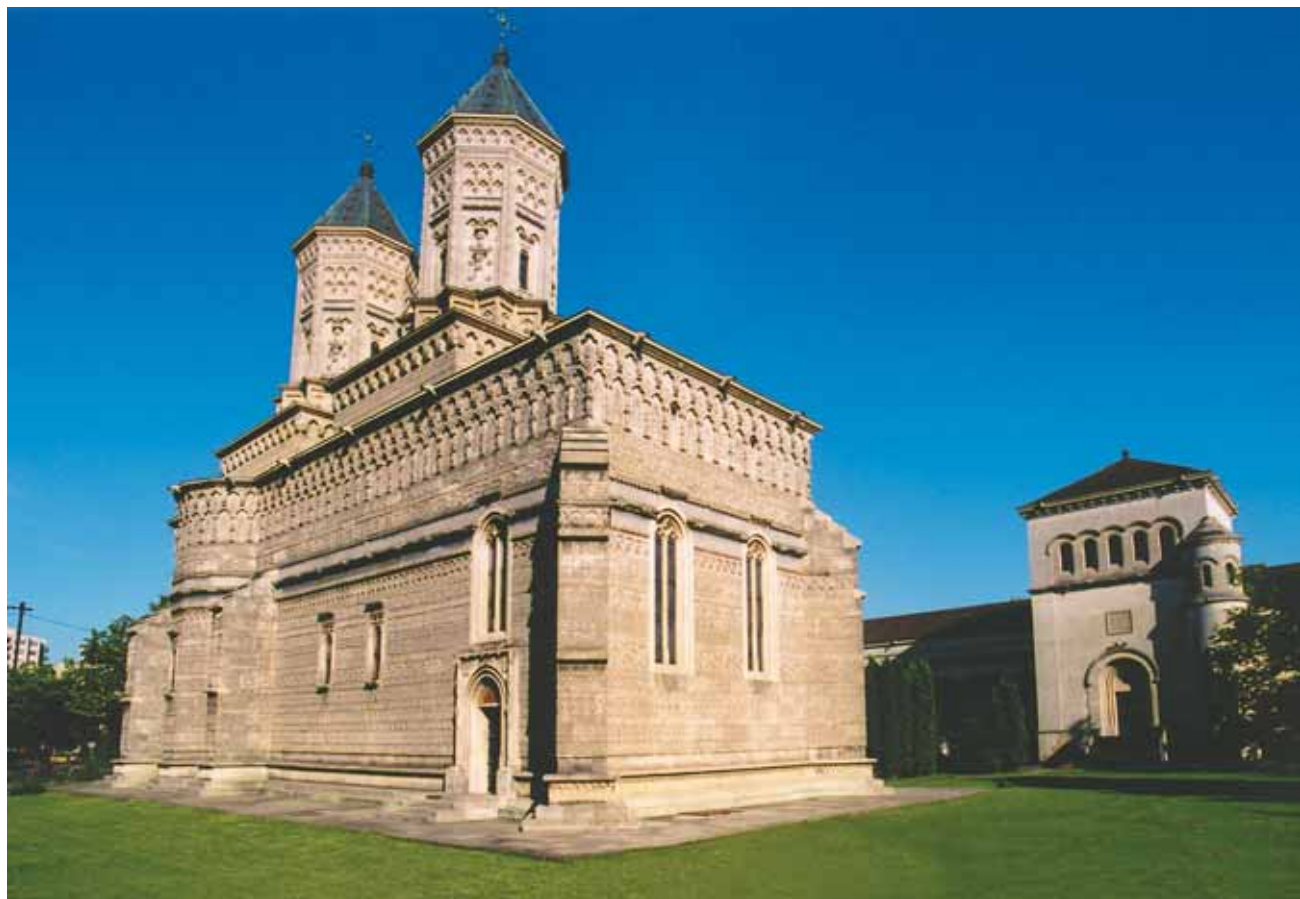
Jefuită și arsă în anii 1650 și 1686, zguduită de cutremure în anii 1711, 1781, 1795, 1802, biserica va fi restaurată între anii 1882 – 1887. Ulterior pictura și amenajarea interiorului au durat până în anul 1898, resfințirea lăcașului făcându-se în anul 1904, sub domnia regelui Carol I.

După 1990 ctitoria voievodală a lui Vasile Lupu și-a recăpătat statutul de mănăstire, astfel încât frumusețea artistică se împlinește zi de zi cu bucuria netrecătoare a rugăciunii.

Arhimandrit Nichifor Horia,
Starețul Mănăstirii „Sfinții Trei Ierarhi”

Mănăstirea
"Sfinții Trei Ierarhi"
stampă de epocă, 1845

O școală a sfințeniei și a artei universale

În anul 1634, după un lung șir de domnii nefericite și de evenimente dramatice pentru acest mult încercat colț de pământ românesc, pe tronul Moldovei a ajuns marele vornic **Vasile Lupu**, boier înțelept și luminat, iubitor de frumos și mai ales iubitor de credință. Anii domniei sale (1634-1653) vor însemna prima mare epocă de cultură a Moldovei. În spiritul tradiției marilor voievozi mușatini de odinioară, Vasile Lupu și-a inaugurat domnia prin zidirea unei biserici, pe care ambițiosul voievod moldovean și-a dorit-o fără pereche: "**Sfintii Trei Ierarhi**" sau "**Trisfetutele**" de la Iași.

Concepută ca un ansamblu mănăstiresc tradițional, Mănăstirea "Sfintii Trei Ierarhi" este până astăzi unul dintre cele mai renumite complexe de artă feudală românească, o capodoperă arhitecturală trecută în legendă și care nu încetează a uimi vizitatorii din întreaga lume. Între anii 1882-1887, complexul a fost restaurat în întregime, sub conducerea arhitectului francez **Lecomte du Noüy**. Lucrările de restaurare au adus bisericii și anexelor o serie de modificări importante, dar care nu au afectat concepția arhitecturală inițială și cu atât mai puțin decorațiunile în piatră ale fațadelor. Tot din perioada ultimei restaurări datează și pictura sfântului lăcaș,

precum și întreaga sa decorațiune interioară. Piesele de mobilier au fost proiectate de arhitectul francez și executate la Viena pe cheltuiala Regelui Carol I și a Reginei Elisabeta, noii ctitori ai bisericii. În pronaos se află mormintele familiei lui Vasile Lupu și ale domnitorilor Dimitrie Cantemir și Alexandru Ioan Cuza.

Deși planul "Trei Ierarhilor" este tipic pentru bisericile moldovenești din secolul al XVII-lea (pridvor, pronaos, naos și altar), ceea ce face ca acest lăcaș să nu rămână o simplă biserică este magnifica broderie de piatră care îi îmbracă zidurile de sus și până jos. Motive ornamentale dintre cele mai diferite, de inspirație orientală, intercalate de elemente autohtone, românești, se succed armonios etaj cu etaj, se completează reciproc într-o uluitoare și nemaîntâlnită lucrare de sinteză.

Numele arhitectului principal care a coordonat lucrările de la "Trei Ierarhi" a rămas până astăzi necunoscut. Semnificativ rămâne însă faptul că aici, după toate evidentele, au lucrat împreună meșteri din Răsărit și din Apus, realizând o sinteză desăvârșită între tradiții și stiluri diferite, însumându-le într-o adevărată **capodoperă universală**.

Lăcașul a fost sfințit la 6 mai 1639 de Mitropolitul Varlaam al Moldovei. De la această dată, mănăstirea cu hramul celor *“trei mari dascăli și luminători ai lumii”* avea să intre nu numai în circuitul unor valori artistice universale, ci mai ales în cel al culturii și istoriei poporului român. Încă din 1640, Domnitorul Vasile Lupu a pus aici bazele *Colegiului de la “Trei Ierarhi”*, transformat cu timpul în Academie și care va dăinui până la sfârșitul secolului al XIX-lea. Tot în chiliile de la “Trei Ierarhi” a fost instalată și prima tipografie din Moldova, unde aveau să fie tipărite în limba română *Cazania, Răspunsul împotriva catehismului calvinesc, Pravila lui Vasile Lupu* ș.a. În aceeași ani, două mari evenimente bisericești au adus mănăstirea în atenția întregii creștinătăți răsăritene: strămutarea moaștelor *Sfintei Cuvioase Parascheva* la “Trei Ierarhi” (în 1641) și *Sinodul pan-ortodox de la Iași* (în septembrie 1642), ale cărui lucrări s-au desfășurat în fosta trapeză a mănăstirii, actuala Sală Gotică. Dar, despre toate acestea, mai multe detalii veți găsi în paginile albumului.

Mănăstirea Sfinții “Trei Ierarhi” a moștenit până astăzi vocația unei mari școli de spiritualitate ortodoxă, precum și pe cea a unui monahism autentic.

Poate și pentru hramul celor *“trei mari dascăli ai lumii și ierarhi”*, Sfinții Vasile cel Mare, Grigorie Teologul și Ioan Gură de Aur, hram pe care îl poartă cu vrednicie și care o ocrotește (sărbătorit la 30 ianuarie), Mănăstirea “Trei Ierarhi” rămâne în conștiința creștină ca școala prin excelență: școală de artă universală, școală de spiritualitate ortodoxă, de limbă românească, protectoare a științelor și învățământului, școală a rugăciunii, sfințeniei și frumuseții vieții în Hristos.

Un mare domnitor, Vasile Lupu, ctitorul “Trei Ierarhilor”, a ales să se izbăvească de pătimirile epocii sale prin frumusețe. În acele timpuri atât de frământate, ale unui sfârșit de ev-mediu tulburat de mari confruntări politice și religioase, desfigurat de ciumă și de ignoranță, este meritul acestui colț de pământ românesc de a fi oferit condițiile unei asemenea împliniri spirituale. Frumusețea “Trei Ierarhilor” a salvat, de fapt, o parte din frumusețea și lumina acelei epoci, anticipându-se și prin aceasta ceea ce, mai târziu, un mare scriitor avea să spună: *“Frumusețea va salva lumea”*.

Domnitorul Vasile Lupu (1634-1653)
fragment din fresca originală

“Cu voia Tatălui și cu ajutorul Fiului și cu săvârșirea Sfântului Duh, iată eu, robul stăpânului Domnului Dumnezeu și Mântuitorului nostru Iisus Hristos și închinător al Treimeii, Io Vasile Voievod, cu mila lui Dumnezeu Domnul Țării Moldovei, și cu Doamna noastră Tudosca și cu dăruiri de Dumnezeu copii Ioan Voievod și Maria și Rucsanda, am zidit această sfântă rugă în numele Sfinților Trei Ierarhi Vasilie cel Mare, Grigore Teologul și Ioan Gură de Aur. Și s-a sfințit cu mâna Arhiepiscopului Varlaam la 7147, mai 6.”

(textul pisaniei de la intrarea principală)

“Piatra” Trei Ierarhilor

O magnifică broderie în piatră îmbracă în întregime zidurile bisericii. Este vorba de blocuri de piatră sculptate unul câte unul cu o minuțiozitate perfectă. Este o lucrare desăvârșită, de o originalitate unică prin faptul că ignoră orice canon artistic. Acest stil nemaivăzut, care împrumută laolaltă cu atâta îndrăzneală elemente orientale caucaziene, bizantine, gotice, baroce, ar fi riscat în alte condiții să conducă la un eșec din punct de vedere artistic, însă la „Tre Ierarhi” s-a concretizat într-o capodoperă.

Treizeci de brâuri, sculptate fiecare în alt fel, înconjură în întregime biserica, împodobind-o de la temelie și până în vârful turelor cu un decor feeric. Motive ornamentale dintre cele mai diferite, armenesti, georgiene, persane, arabe, turcești, intercalate de elemente autohtone, românești, se succed armonios etaj cu etaj, se completează reciproc, se cheamă unul pe altul într-o originală și uimitoare lucrare de sinteză. Vaze persane, încadrate între colonete de tip rusesc, discuri solare, asemănătoare celor sculptate pe porțile maramureșene, motive florale exotice, simboluri mistice universale se împletesc într-o desăvârșită armonie cu elemente inspirate din sculptura românească tradițională, din broderiile populare și din creștăturile în lemn.